

Umsögn til Allsherjar- og menntamálanefndar Alþingis um frumvarp til laga um verslun með áfengi og tóbak o.fl. (smásala áfengis), 17. Mál.

Til háttvirtrar Allsherjar- og menntamálanefndar Alþingis.

Brautin - bindindisfélag ökumanna hefur lesið yfir efnislega ofangreint frumvarp. Umsögn félagsins er fyrst og fremst byggt á reynslu og rannsóknum annarra þjóða á breytingum sem þar hafa verið gerðar og er vísað til þeirra í rökstuðningi hér neðar.

Félagið telur að ofangreint frumvarp, ef það verður samþykkt, skapa meiri vanda en lausnir. Ljóst er að ef skoðaðar eru þær rannsóknir sem vitnað er í hér í viðauka á bls. 2 að aukið aðgengi kallar á meiri neyslu áfengis. Þá kemur fram að aukin neysla áfengis hefur í för með sér ölvunarakstur. Nú loks þegar lögreglan er að mæla færri aðila sem teknir eru fyrir ölvunarakstur er hætt við að sú þróun muni snúast við.

Fagaðilar eru sammála um að ekki sé hægt að bera áfengi saman við hefðbundnar matvörur. Það má m.a. sjá í heilsumarkmiðum WHO sem endurspeglast í stefnu íslenskra stjórnvalda um að draga úr áhrifum áfengis. Í fylgiskjali kafla 10. hér að neðan má m.a. sjá að sum ríki krefjast merkinga á áfengisumbúðir til að vara við afleiðingum á neyslu áfengis, s.s. á meðgöngu og í tengslum við akstur ökutækja.

Ljóst er að stór hluti kostnaðar vegna afleiðinga áfengis s.s. vegna sjúkdóma og slysa (sjúkrahús-kostnaður o.fl.) mun greiðast af ríkinu. Ef einkaaðilar fá allan hagnaðinn af sölunni þá þarf ríkið að brúa enn meira bil til að greiða þann mikla kostnað sem það nú þegar ber vegna afleiðinga áfengis.

Brautin - bindindisfélag ökumanna tekur því afstöðu gegn ofangreindu frumvarpi og hvetur þingmenn til að skoða vel neðangreindar rannsóknir. Þannig geta þingmenn tekið afstöðu út frá reynslu annarra þjóða og byggt hana á hagsmunum heildarinnar, bæði hvað varðar áhrif á heilsufar, kostnað þjóðfélagsins og félagslegar afleiðingar mikillar ölvunar (sjá bls. 284 í meðfylgjandi skjali frá Hildigunni Ólafsdóttur dr. Philos) en vitað er að ýmsum brotaflokkum fjölgar við aukna áfengisneyslu.

Í **Viðauka I** (bls. 2) hefur félagið tekið saman nokkur atriði sem það gerir athugasemdir við í greinargerð sem fylgir ofangreindu frumvarpi.

Meðfylgjandi í **Viðauka II** (bls.4) er stuttur úrdráttur úr samantekt Hildigunnar Ólafsdóttur dr. philos. Reykjavíkur Akadémiúnni sem nefnist: *Afnám einkasölu áfengis - Yfirlit yfir rannsóknir á breytingum á áfengissölu.*

Brautin - bindindisfélag ökumanna fékk heimild hennar til hennar samantekt með enda er þar að finna hlutlausu úttekt á ýmsum rannsóknum sem gerðar hafa verið á þessu sviði. Samantektin öll er send sem viðhengi.

Reykjavík 8. nóvember 2014



Einar Guðmundsson
Formaður Brautarinnar

VIÐAUKI I

ATHUGASEMDIR BRAUTARINNAR VIÐ GREINARGERÐ MEÐ FRUMVARPINU:

Eftirfylgni reglna um áfengiskaupaaldur

Flutningsmenn telja eiginleika áfengis léttvæga í samanburði við tóbak, eitrefna og skotvopna. Einkaaðilum er leyft að selja tóbak og skotvopn. Flytjendur segja engin haldbær rök fyrir að einkaaðilar geti ekki fylgt eftir aldurstakmörkunum.

-Rannsóknir frá Svíþjóð sýna að eftirfylgni er minni í verslunum en hjá ríkiseinkasölu þegar kemur að því að selja áfengi til ungs fólks.

Tekjur ríkissjóðs

Nú rekur ÁTVR verslanir með hagnaði og skila auk þess 1 milljarði á ári til ríkissjóðs.

Flytjendur fumvarpsins telja að með því að leggja niður ÁTVR komi fjármunir sem bundir eru í rekstri verslana ÁTVR til baka. Einnig er fullyrt að tekjur vegna sölu eigna komi til baka. Sumstaðar er ÁTVR í leiguhúsnæði og þar sem ÁTVR er í eigin húsnæði koma tekjur vegna sölu.

-Hagnaður af sölu kemur bara einu sinni til baka meðan milljarðs hagnaðurinn kemur árlega.

Þá spyrja flytjendur hvort eðlilegt sé að ríkið hirði tekjur af áfengi frekar en einkaaðilar.

-Ríkið ber kostnað vegna afleiðinga neyslunnar vegna slysa og sjúkdóma. (sjá bls. 283 í skýrslu Hildigunnar). Þó kostnaður ríkisins sé mun meiri en 1 milljarður, þá er ekki nema sanngjarnt að sú tala komi a.m.k. til baka í ríkissjóð. (sjá rannsókn frá Póllandi bls. 286 í meðfylgjandi skjali þar sem tekjur ríkissjóðs lækkuðu um 50% og bls. 286 frá Alberta í USA, en þar hafði breytingin einnig áhrif á lækkun launa starfsmanna við áfengissölu vegna lengingar opnunartíma og fleiri atriða).

Kostir þess að selja áfengi með annari neysluvöru

Fullyrt er að við breytinguna verði minni fyrirhöfn að nálgast áfengi, eldsneytis- og olíukostnaður verði minni, sérstaklega á landsbyggðinni.

-Ekki má telja að þetta séu sterk rök. Víða á landsbyggðinni nota neytendur pósthjónustu ÁTVR sem verður ekki aðgengileg eftir breytingar heldur verða þeir að láta sér nægja það vöruúrval sem viðkomandi verslun í litlu bæjarfélagi ákveður (sjá forspá frá Svíþjóð bls. 287 í samantekt Hildigunnar).

Fyrirkomulag smásölu áfengis líkist fyrirkomulagi smásölu matvöru.

Flytjendur spyrja hvort eitthvað réttlæti það að stunda áfengispólitík í gegnum verslunarrekstur.

-Félagið spyr hvort flytjendur hafi kynnt sér nægilega afleiðingar áfengisneyslu á lýðheilsu og bendir á allan þann fjölda rannsókna sem getið er um í fylgiskjali frá Hildigunni Ólafsdóttur dr. philos. Reykjavíkur Akadéminni sem sýna þær breytingar sem vænta má að verði við svona breytingu t.d. bls. 283 frá Finnlandi.

-Í dag eru 48 áfengisverslanir á landinu. Bara stóru verslunarkerðjurnar eru með 114 verslanir. Auk þess eru hundruð minni verslanir um land allt. Greinilegt verður að aðgengi mun margfaldast. Rök flytjenda eru m.a. að það sé ósanngjarnt að þær verslanir sem eru nálægt verslunum ÁTVR í dag njóti góðs af nálægð við þær og því sé réttlætlanlegt að selja áfengi í verslunum til að jafna stöðu matvöruverslana. Eflaust má nota það sem rök en þau má nota um ýmsar aðrar sérverslanir sem eru reknar hér á landi s.s. byggingavöruverslanir og lyfjaverslanir svo eitthvað sé nefnt.

Sérstök áhrif á landsbyggðinni.

Flytjendur telja að verslanir á landsbyggðinni muni bera sig betur með því að selja áfengi.

-Í þessari fullyrðingu er gert ráð fyrir að sala muni aukast svo mikið að það haldi verslunum uppi. Rannsóknir sýna hins vegar annað. Flestar verslanir eru ekki með lager annan en búðarhillur. Því verður úrval takmarkað. Ekki er víst að smáverlanir eins og þær eru víða á landsbyggðinni hafi bolmagn til að standa undir kröfum um eftirlitskerfi, sérstakt aflokað rými o.fl. sem gert er ráð fyrir að þurfi að vera. Ef verslun brýtur lögin er gert ráð fyrir að hún missi leyfið. Þá er sú staða komin upp að engin sala er á staðnum og ekki póstverslun. Því er hætt við að þessu ákvæði verði sjaldan beitt.

Mun vöruúrval minnka?

Flytjendur telja að sama lögmál um vöruúrval muni virka og þegar Bónusverslanir fóru af stað að þá urðu til þrír flokkar. 1) Bónus, 2) Dýrari klukkubúðir með lengri opnunartíma og 3) Aðrar verslanir með meira úrval s.s. Hagkaup. Þeir telja getgátur byggðar á einföldunum ekki réttar um að vöruúrval minnki.

- Erlendar rannsóknir hafa ekki leitt þetta í ljós. En fjölmargar rannsóknir sýndu hins vegar að áfengi hækkaði í verði.

-Rannsóknir sýna þvert á móti að mjög oft hækki verð á áfengi við slíkar breytingar (sjá m.a. bls. 285 í samantekt Hildigunnar frá Alberta í Usa)

Áhrif á neyslu.

Flytjendur telja að líklega aukist neysla til að byrja með en jafnist út og fari svo að draga úr henni aftur. Þeir fullyrða að ekki hafi verið sýnt fram á að varanlegt orsakasambengi sé milli aukins aðgengis og aukinnar neyslu. Þeir telja að heimabruugg minnki.

-Ákveðnar rannsóknir hafa bent á að aukin neysla kalli á enn frekari neyslu og það kalli einnig á meira heimabruugg. Þá eru fjölmargar rannsóknir í samantekt Hildigunnar sem sýna aukningu neyslu í öllum aldurshópum og neyslumynstrið breytist, drukkið er meira virka daga og í heimahúsum. (sjá bls. 281-282 í samantektinni). Þá má einnig sjá úr rannsókn frá Finnlandi að við breytingar þar jókst áfengisneysla um 46% (og allt 242% á millisterkum bjór) meðan heimabruugg minnkaði um 15%.

-Í Svíþjóð var gerð tilraun í stuttan tíma í tveimur héruðum um að selja millisterkan bjór í matvöruverslunum í um eitt ár. Þá var henni hætt þar sem aukningin var talin of mikil. En afleiðingin var sú að að áfengisneyslan í þessum tveimur héruðum var meiri en í samanburðarhéruðunum sérstaklega meðal ungs fólks svo að stutt tilraunatímabil hafði langvarandi áhrif (bls 284 í samantekt Hildigunnar).

-Eftirfarandi texti er tekinn úr samantekt Hildigunnar um samantekt sérfræðinga í Svíþjóð af því ef áfengi yrði leyft í matvöruverslunum þar:

„Niðurstaðan er samt sú að einkavæðing smásölu á áfengi í Svíþjóð myndi sennilega auka áfengisneysluna um 14% (um 1,4 lítra af hreinu áfengi á mann) ef salan verður bundin við sérverslanir með áfengi. Fari áfengissala í matvöruverslanir mætti gera ráð fyrir því að hún aukist um 29% (um 2,8 lítra af hreinu áfengi á mann). Aukin áfengisneysla, sem gæti þó allt eins orðið miklu meiri en spárnar gera ráð fyrir, hefði umtalsverð áhrif á lýðheilsu“

Aukið fjármagn í forvarnir og fræðslu.

Hugmyndin er að auka framlag til lýheilsusjóðs úr 120 milljónum króna í 580 milljónir króna fyrstu tvö árin. Ekki kemur fram hvað verður gert í framhaldinu. Munu þessi framlög hverfa eftir þann tíma?

- Þessi tillaga segir nokkuð að flutningsmenn vita að þetta muni hafa áhrif til aukinnar neyslu. Margar rannsóknir sýna að unglingadrykkja muni aukast (bls 282 í skýrslu Hildigunnar) og í Nýja Sjálandi hefur aukin unglingadrykkja haft í leit til fleiri ölvunarslysa.

VIÐAUKI II

1. RÍKISEINKASÖLUR Á ÁFENGI

Norrænu einkasölnurnar, Áfengis- og tóbaksverslun ríkisins (ÁTVR), Alko, Vinmonopolet og Systembolaget voru stofnaðar á fyrri hluta tuttugustu aldar og verkefni þeirra voru framleiðsla, inn- og útflutningur, heildsala, smásala og dreifing áfengis.

Ríkisrekin smásala á áfengi útilokar samkeppni á markaði. Hún kemur í veg fyrir að einkaaðilar hafi hag af meiri áfengissölu, enda er markmiðið ekki að auka hana heldur að tryggja þegnum hæfilegt aðgengi að áfengi á sama verði án tillits til búsetu.

Fá ríki hafa gjörbreytt áfengissölu sinni með því að einkavæða hana, en sum hafa breytt sölufyrirkomulagi á einstökum flokkum áfengis eins og víni, bjór, áfengisgosi eða sterkum drykkjum.

Dæmi um einkavæðingu á vínsölu eru frá Norður-Ameríku en nokkur tilvik um einkavæðingu á bjór og sterku áfengi er að finna í Evrópulöndum og í Alberta í Kanada. Í kjölfar breytinganna hefur áfengisneysla víðast hvar aukist en mismikið. Afnáam ríkiseinkasölu hefur nánast alltaf verið framkvæmd á tímum vaxandi áfengisneyslu. Undantekning frá þessu er Alberta en þar var breytingin gerð á tímabili minnkandi áfengisneyslu.

2. BREYTINGAR Á FYRIRKOMULAGI Á SÖLU Á LÉTTUM VÍNUM: FRÁ RÍKI TIL EINKAÆÐILA

Bandaríkin:

Alabama: 1973, 1981

Vínsala var leyfð í matvöruverslunum árið 1973 og sölustöðum fjölgaði úr 121 í 1.100 á tímabilinu 1973-1980. Vínsala jókst um 16% en engin áhrif urðu á sölu sterkra drykkja og bjórs. Árið 1981 var vínsala líka leyfð í stórmörkuðum og 1981-1991 fjölgaði útsölustöðum úr 1.100 í 2.300 og vínsala jókst um 42%.

Iowa: 1985

Sala á vínnum var leyfð í matvöruverslunum og hverfisverslunum sem leiddi til þess að sölustöðum fjölgaði úr 214 í 800. Langtímaáhrifin voru þau að sala á vínnum jókst verulega, sala á sterkum vínnum dróst lítillega saman og bjórsala um jókst lítillega. Heildarneysla áfengis jókst um 2%.

Idaho: 1971

Vínsala var leyfð í matvöruverslunum og 1971-1978 fjölgaði sölustöðum úr 70 í 1.000. Á sama tíma jókst vínsala um 190% og verð á vínnum lækkaði. Áhrif á sölu á sterku áfengi og bjór voru ekki merkjanleg. Rannsókn á lengra tímabili, 1971-1991, sýndi að langtímaáhrifin voru minni en skammtímaáhrifin en á þessum tuttugu árum hafði vínsala aukist um 150%. Aukin sala á vínnum hafði engin áhrif á sölu sterks áfengis og bjórs.

Í viðamikilli yfirlitsgrein sem byggð er á 132 skýrslum var niðurstaðan sú að borið saman við aðrar aðgerðir til þess að draga úr áfengisneyslu ungs fólks hafi hækkun áfengiskaupaaldursins verið sú langáhrifamest.

3. BREYTINGAR Á FYRIRKOMULAGI Á SÖLU Á BJÓR: FRÁ RÍKI TIL EINKAÆÐILA

Land: Finnland 1969

Breyting: Ný áfengislög tóku gildi 1969. Sala á millisterkum bjór var leyfð í matvöruverslunum og áfengisútsölur voru opnaðar í dreifbýli.

Árið 1969 fjölgaði veitingastöðum með vínveitingaleyfi um 46% og áfengisútsölum um 22. Fyrsta árið eftir breytinguna jókst heildarsala áfengis um 46% úr 3,9 lítrum í 5,7 lítra af hreinu áfengi. Bjórsala jókst um 125% (sala á millisterkum bjór um 242%) og sala á sterkum drykkjum um 12%. Sala á sterkum bjór jókst þrátt fyrir aukið aðgengi að millisterkum bjór, en sala á léttum bjór minnkaði um 50%.

Hlutfall unglunga sem sjálfir höfðu keypt áfengi til eigin nota **hækkaði úr 4% í 10%** sem sýnir að minna eftirlit var með áfengiskaupaaldri í matvöruverslunum en í útsölum finnsku áfengisverslunarinnar (Alko).

Í kjölfar lagabreytinganna í Finnlandi árið 1969 fjölgaði innlögnum á sjúkrahöfnum 1968-1974 á sama tíma og áfengisneyslan jókst um 120%. Innlögnum karla vegna geðröskunar af völdum áfengisneyslu fjölgaði um 110%, vegna sjúkdóma í briskirtli um 100%, vegna alkóhólisma um 70% og vegna skorpulifrur um 20%. Innlögnum kvenna fjölgaði jafnvel enn meira; vegna alkóhólisma um 130%, vegna geðraskana af völdum áfengisneyslu um 130%, vegna áfengiseitrona um 90% og vegna sjúkdóma í brisi um 40% en skorpulifrartilfellum fjölgaði ekki. Á árunum 1969-1975 fjölgaði handtökum kvenna vegna ölvunar á almannaferi um 160% og karla um 80%. Á sama tíma fjölgaði handtökum fólks yngra en 18 ára, karla um 340% og kvenna um 230%.

Land: Svíþjóð 1965-1977

Breyting: Millisterkur bjór var seldur í matvöruverslunum 1965-1977. Á árunum 1961-1977 jókst sala millisterkum bjór um 15%. Vorið 1977 var helmingur alls áfengis sem unglingar 15-16 ára drukku í formi millisterks bjórs. Sölu hans í matvöruverslunum var hætt árið 1977 og á næstu þremur árum dró úr bjórdrykkju unglunganna. Heildarneysla áfengis minnkaði og varð sú sama og áður en millisterki bjórinn fór í matvöruverslanir.

Í nóvember 1967 var gerð tilraun í tveimur héruðum með að selja sterkan bjór allt að 5,6% í matvöruverslunum. Fyrstu 6 mánuði ársins 1968 jókst sala hans um 26% en sala á sterku áfengi dróst saman um 5% og 10% en í samanburðarhéruðum minnkaði hún um 5% og 3%. Vínsalan var stöðug en jókst um 5-6% í samanburðarhéruðunum. Tilrauninni var hætt árið 1968 vegna skýrslna um vaxandi misnotkun, sérstaklega meðal ungs fólks. Ári eftir að tilrauninni var hætt var áfengisneysla í tilraunahéruðunum meiri en í samanburðarhéruðunum svo að stutt tilraunatímabil hafði langvarandi áhrif.

Eftir að sala á millisterkum bjór var færð frá matvöruverslunum og í útsölur sænsku áfengisverslunarinnar dró úr áfengisneyslu og áfengistengdum vandamálum.

4. BREYTINGAR Á FYRIRKOMULAGI Á SÖLU Á STERKU ÁFENGI: FRÁ RÍKI TIL EINKAÐILA

Land: Bandaríkin

Iowa 1987

Iowa var fyrsta fylkið í Bandaríkjum sem hætti ríkiseinkasölu á sterku áfengi eftir að bannárunum lauk. Tveimur árum eftir þessa breytingu hafði heildarneysla á sterku áfengi aukist um 10%. Engin breyting varð á sölu á bjór en sala á víni dróst saman um 14%.

5. BREYTINGAR Á FYRIRKOMULAGI Á SÖLU Á ÁFENGI: FRÁ RÍKI TIL EINKAÐILA

Land: Pólland

Breyting: Árið 1989 var öll ríkiseinkasala á áfengi afnumin. Ríkið missti allt eftirlit með áfengismarkaðnum og hætti að mestu að skrá tölfraðilegar upplýsingar um áfengi. Áfengisneysla jókst. Á árunum 1988-1991 fjölgaði innlögnum á sjúkrahöfnum vegna geðraskana af völdum áfengisneyslu um 50%, innlögnum vegna áfengisfíknar fjölgaði úr 70,3 í 80,8 miðað við 100.000 íbúa og dánartíðni af völdum skorpulifrur hækkaði úr 10,1 í 11,0 á hverja 100.000 íbúa. Tekjur ríkisins vegna einkavæðingar á smásölu, heildsölu og framleiðslu áfengis minnkuðu um 50%.

6. ÁFENGISSKATTAR OG VERÐLAG:

Algengasta aðferð ríkja til þess að hafa stjórn á áfengisvandamálum er að beita áfengissköttum sem verðstýringu á áfengi.

Ef aðrir þættir breytast ekki hefur hækkun á áfengisverði leitt til minni áfengisneyslu og lækkun á áfengisverði hefur í för með sér aukna áfengisneyslu. Rannsóknirnar gefa til kynna að eftirspurn eftir áfengi stýrist meira af verði í Norður-Evrópu en Suður-Evrópu. Ennfremur hefur komið í ljós að verðteygni bjórs, vína og sterks áfengis er mismikil. Flestar rannsóknir sýna að áhrif verðbreytinga eru mest á neyslu ungs fólks og þeirra sem neyta mikils magns áfengis, en minnst á þá sem sjaldan neyta áfengis og drekka lítið. Verð á áfengi hefur víða farið lækkandi þar sem áfengisverð fylgir sjaldnast verðlagsþróun. Ástæður fyrir því að áfengisskattar skila

minni tekjum í löndum sem liggja með landamæri að öðrum löndum eru áfengiskaup í grannlöndum og aukið framboðs af smygluðu áfengi.

7. BREYTINGAR Á ÁFENGISSKÖTTUM

Finnland: 2004

Skattar á alla flokka áfengis voru lækkaðir árið 2004. Lækkun á áfengissköttunum hafði þau áhrif að neysla á sterku áfengi jókst hlutfallslega úr 25,6% í 28,2% og neysla á vínnum lækkaði úr 15,35% í 14,4%. Engin breyting varð á hlutfalli bjórs af heildarneyslu.

Í kjölfar skattalækkanna fjölgaði áfengistengdum vandamálum. Á árunum 2003-2006 fjölgaði áfengistengdum innlögnum á sjúkrastofnanir um 14%. Innlögnum sjúklinga með skorpulifur og geðsjúkdóma af völdum langvarandi áfengisneyslu fjölgaði um 80% meðal karla og 20% meðal kvenna. Skyndilegum og áfengistengdum dauðsföllum fjölgaði strax eftir skattalækkunina og voru 17% hærri en meðaltal ársins 2003

Sviss: 1999

Í júlí 1999 voru skattar á innlendu og innfluttu sterku áfengi samræmdir sem leiddi til lítilsháttar hækkunar á innlendu sterku áfengi en 30-50% lækkunar á innfluttu sterku áfengi. Áfengisneysla á sterku áfengi jókst um 29% að meðaltali, mest meðal ungra karla en ekkert meðal kvenna. Heildarneysla áfengi breyttist lítið en áfengistengdum vandamálum fjölgaði.

8. AÐRAR BREYTINGAR Á ÁFENGISSTEFNU

Finnland:

Bannað hefur verið að selja áfengi á milli kl. 7 og 9 á morgnana, afsláttur á magnkaupum á bjór í smásölu hefur verið bannaður og varnaðarorð verða sett á áfengisflöskur.

9. ÁFENGISKAUPALDUR

Bandaríkin:

Áfengiskaupaaldur var samræmdur og hefur verið 21 ár í öllum fylkjum Bandaríkjanna síðan árið 1997. Fjölmargar rannsóknir voru gerðar í kjölfarið og hafa þær leitt í ljós að ölvunarakstri og áfengistengdum umferðarslysum ungs fólks fækkaði verulega. Í viðamikilli yfirlitsgrein sem byggist á 132 skýrslum var niðurstaðan sú að borið saman við aðrar aðgerðir til þess að draga úr áfengisneyslu ungs fólks hafi hækkun áfengiskaupaaldursins verið sú langáhrifamesta.

Danmörk: 1998, 2004

Á árunum 1970-1997 voru engin takmörk á aldri þeirra sem máttu kaupa áfengi. Árið 1998 tóku gildi lög um aldursmörk fyrir áfengiskaup og voru þau 15 ár. Rannsóknir á skólanemendum sýndu að áfengisneysla 15 ára unglinga og yngri minnkaði um 36%. Önnur áhrif voru þau að áfengisneysla aldurshópsins 15-17 ára minnkaði um 17%. Skýringar á þessari minnkun eru taldar vera mikil þjóðfélagsumræða um unglingadrykkju sem hafði í för með sér aukna árvekni foreldra.

Nýja-Sjáland: 1999

Áfengiskaupaaldur var lækkaður úr 20 í 18 ár árið 1999. Ölvunarakstur og áfengistengd umferðarslys hafa verið rannsökuð sérstaklega á tímabilinu 1990-2003. Rannsókn á áhrifum lækkunar áfengiskaupaaldurs sýndi að ölvunarakstur jókst og aukningin var sérstaklega mikil í aldurshópnum 18-19 ára. Í sama aldurshópi fjölgaði áfengistengdum umferðarslysum og tilvikum vegna óláta áalmanafæri. Hjá fólki á aldrinum 20-24 ára varð líka aukning á ölvunarakstri og umferðarslysum. Áhrifanna gætti einnig á unglinga á aldrinum 14-15 ára sem í spurningakönnunum sögðust hafa meira aðgengi að áfengi efir breytinguna. Sérstök rannsókn var gerð til að kanna hvaða áhrif lækkun áfengiskaupaaldurs hefði á umferðarslysum í aldurshópnum 15-19 ára. Niðurstöður þessarar rannsóknar voru þær, að marktækt fleiri á aldrinum 15-19 ára lentu í umferðarslysum en gera mátti ráð fyrir ef aldur til áfengiskaupa hefði verið óbreyttur. Þegar hann var lækkaður hafði umferðarslysum verið að fækka í landinu.

Athugasemd: Samtímis því að aldurinn var lækkaður var bjór- og vínsala leyfð í matvöruverlsunum og stórmörkuðum og útsöllum fjölgaði úr 6.000 í 14.000 á árunum 1990-2002. Þá lengdist afgreiðslutími áfengis og leyfð var áfengissala á sunnudögum. Ekki er hægt að greina hver þessara breytinga hafði mest áhrif.

10. AUGLÝSINGAR Á ÁFENGI

Bæði í Bandaríkjunum og Kanada eru reglur um merkingar á áfengisumbúðum. Varað er við neyslu áfengis á meðgöngu þar sem áfengi getur skaðað fóstur og við akstri vélknúinna ökutækja eftir áfengisneyslu. Í viðvörunarorðunum segir einnig að áfengi geti valdi heilsutjóni.

Þetta segir okkur hvað þessar þjóðir líta áfengi alvarlegum augum og það er ekki bara eins og hver önnur vara.

11. NORRÆNT ÁFENGISPÓLÍTÍSKT SAMSTARF

Samstaða hefur verið um að þrýsta á Evrópusambandið um áfengisskatta, en í vínlöndunum er enginn skattur á víni, og að ESB móti stefnu í áfengismálum sem taki tillit til lýðheilsusjónarmiða. Ennfremur hafa Norðurlöndin reynt að fá Alþjóðaheilbrigðismálastofnunina til þess að standa að samþykkt um áfengi líkt og gert var um tóbak.

12. ÁFENGISMÁL HJÁ ALÞJÓÐAHEILBRIGÐISMÁLASTOFNUNINI

Ályktun WHO frá 2005 sýnir að áfengismál hafa færst ofar á dagskrá hjá Alþjóða heilbrigðismálastofnuninni um heilsuspillandi neyslu.

Áfengiseinkasala

Franzen-dómurinn í Svíþjóð staðfesti lagalegar forsendur áfengiseinkasölnunnar. Samkvæmt honum er smásala áfengis í ríkisreknum áfengisverslunum réttmæt ef hún er nauðsynleg til þess að ríki geti uppfyllt lýðheilsuþætti sín.

The European Alcohol and Health Forum (Forum)

The European Alcohol and Health Forum var stofnað 7. Júní 2007 og hefur sem markmið að vernda íbúa Evrópu fyrir skaðlegri neyslu áfengis. Fulltrúar ESB, 40 fyrirtæki (t.d. CEPS) og félagasamtök staðfestu stofnskrána. Þessir aðilar skuldbinda sig til þess að leggja fram aðgerðaráætlun, setja sérmarkmið, koma þeim í framkvæmd og meta árangur.